

Commissiedebat Financiën decentrale overheden 10 juni 2026

Balans terug tussen taken en middelen

Donderdag 10 juni debatteert u over de financiën van decentrale overheden. Een onderwerp dat politieker is dan de titel doet vermoeden: de balans tussen de taken en middelen van medeoverheden is zoek. We vonden uw Kamer vaak aan onze zijde in de zoektocht om deze balans terug te brengen. Daaruit vloeide onder andere het rapport van de studiegroep Interbestuurlijke verhoudingen o.l.v. Han Polman '[Samen werken aan resultaten](#)'. De aanbevelingen uit dit rapport zijn door het nieuwe kabinet omarmd.

Wij hopen dat u samen met alle lokale bestuurders werkt aan de noodzakelijke verbetering van de balans tussen taken en middelen. "Afspraak is afspraak" moet het leidende principe zijn in de interbestuurlijke verhoudingen, zodat gemeenten en provincies hun onmisbare rol als overheid kunnen vervullen voor de inwoners van Nederland. We werken de komende periode graag samen aan de maatschappelijke opgaven waar we samen voor staan. Gemeenten en provincies spelen hierin een cruciale rol!

Waar komen we vandaan?

In het regeerakkoord van Rutte IV stond dat het Rijk vanaf 2026 flink zou korten op het gemeentefonds en provinciefonds. Afgelopen jaren stonden in het teken van het herstellen van de balans tussen taken en middelen bij medeoverheden en was de interbestuurlijke verhouding verstoord, met een mogelijke gang naar de rechter als dieptepunt. Uiteindelijk zijn we langs de randen van het ravijn gelopen, maar sloten we bemoedigend af met de studiegroep Interbestuurlijke verhoudingen.

De afgelopen jaren heeft het gesprek tussen gemeenten en Rijk zich voor een groot deel gericht op de gemeentefondsbegroting. Gemeenten kunnen alleen een sterke en betrouwbare eerste overheid zijn als de taken en middelen van gemeenten in balans zijn. Gelukkig zijn er op dat vlak de afgelopen jaren betekenisvolle stappen gezet en is forse verschraving van voorzieningen en taken in het land vooralsnog voorkomen. Desondanks hebben gemeenten pijnlijke maatregelen moeten nemen en investeringen uit- of afgesteld welke heel hard nodig zijn om het huidige voorzieningenniveau op peil te houden. Ook zijn er grote zorgen over de toereikendheid van de middelen in het Provinciefonds.

1. Wacht nieuwe tegenvallers in de jeugdhulp niet af

De huidige jeugdzorgbegroting is structureel uit balans. Het budget dat het Rijk ter beschikking stelt groeit met het bbp (4-4,5% per jaar), terwijl de kosten van de jeugdzorg al sinds medio 2000 (*dus lang vóór de decentralisatie naar gemeenten*) met 7-8% per jaar groeien. De kostengroei van de jeugdzorg is geen tijdelijk probleem, maar het is het gevolg van een feitelijk onbeperkte aanspraak, prikkels in het stelsel (zoals de dynamiek van vraag en aanbod in combinatie met marktwerking) en maatschappelijke ontwikkelingen die de vraag naar jeugdzorg opstuwden. Zonder expliciete keuzes blijft deze disbalans bestaan, ongeacht de initiatieven uit de Hervormingsagenda.

Het vorige kabinet heeft de financiële druk tijdelijk verlicht tot en met 2027. De adviezen van de Commissie Van Ark zijn echter slechts deels overgenomen en met name vanaf 2028 is de Rijksbegroting voor de lokale praktijk onhaalbaar. De Rijksbegroting gaat impliciet uit van een afname van circa 35-40% voor de specialistische jeugdzorg. Zo'n enorme krimp is in geen enkel ander zorgdomein geprobeerd, laat staan gerealiseerd. Fundamentele hervormingen zijn noodzakelijk en gemeenten zijn bereid hierin verantwoordelijkheid te nemen. Echter, doordat het jeugddomein al jaren in een financiële kramp zit, komt de beweging naar een beter, effectiever én meer beheersbaar jeugdstelsel moeizaam op gang.

De colleges die nu gevormd worden in gemeenten zien een enorme rem op het vertalen van ambities naar uitvoering door een knellend financieel kader vanaf 2028. De nieuwe coalitie heeft ervoor gekozen om dit financiële vraagstuk nog niet op te lossen in het coalitieakkoord. De oproep is daarom ook om niet tot 2027 te wachten op de uitspraken van een nieuwe commissie Van Ark, maar nu al realistisch te zijn in de haalbaarheid van de maatregelen inclusief de financiële vertaling. Dan kunnen we samen aan de slag.

2. Geef opvolging aan de BBP-onderzoeken OV, infrastructuur en natuur

[Recent](#) zijn twee onderzoeken afgerond naar de kostenontwikkeling op het gebied van infrastructuur en natuur. Het derde onderzoek over OV zit in de pijplijn. In deze onderzoeken staat de vraag centraal in hoeverre de ontwikkeling van het BBP aansluit op de historische en toekomstige kostenontwikkeling. Voldoende structurele financiering voor deze taken vormt een noodzakelijke basis om aanvullend de (extra) opgaven (en investeringen) op het gebied van bijvoorbeeld stikstof, wonen en bestaanszekerheid te kunnen waarborgen. De uitkomst van de onderzoeken is helder: de middelen zijn niet toereikend!

De onderzoeksresultaten laten zien dat de kosten fors harder stijgen dan het bbp. Er zijn simpelweg aanvullende afspraken nodig voor gemeenten en provincies. De beschikbare middelen zijn niet toereikend voor de maatschappelijke opgaven, niet nu en niet naar de toekomst. Vooraf was afgesproken dat het niet de vraag is *of*, maar *hoe* het rijk en de decentrale overheden opvolging geven aan de resultaten van die onderzoeken. Dit is een rijksbrede opgave. Zie: [BBP* onderzoeken - Interprovinciaal Overleg](#)

3. Breng taken, middelen en risico's in balans met elkaar

Er zijn de afgelopen periode stappen gezet, maar taken en middelen zijn niet in balans. De discussie blijven we voeren langs de weg van het geld, terwijl het over de inhoud zou moeten gaan. Wat verwachten we van gemeenten en provincies voor welk bedrag? De Studiegroep Interbestuurlijke verhoudingen heeft dit belangrijke inzicht ook als aanbeveling meegegeven om de verhoudingen op orde te houden. We zijn blij dat het kabinet dit advies heeft overgenomen en het initiatief heeft genomen voor het tot standbrengen van een interbestuurlijke Samenwerkingsagenda.

De ROB heeft een tweetal adviezen uitgebracht, op verzoek van de Eerste en Tweede Kamer om de discussies over de balans zuiverder te kunnen voeren: [Afrekenen met disbalans](#) en [Meters maken met medebewind](#). Zij adviseren om de medebewindstaken duidelijk inzichtelijk te maken: wat is de taak? Met welke middelen? Wie draagt de risico's? Het ministerie van BZK zal hiermee aan de slag moeten, in lijn met het advies van de Studiegroep Interbestuurlijke verhoudingen. Helaas legde het vorige kabinet met de [kabinetsreactie](#) het verzoek van de Eerste en Tweede Kamer naast zich neer. Inmiddels is er gelukkig een start gemaakt met de verkenning. Een dergelijk overzicht is te maken én kan enorm bijdragen aan het juiste inhoudelijke gesprek over de taken van gemeenten en verwachtingen vanuit de rijksoverheid.

4. Kom de afgesproken normeringssystematiek na

In het BOFv van 3 juni jl. zijn goede afspraken gemaakt over het uitvoeren van een evaluatie van de normeringssystematiek op basis van de BBP-ontwikkeling. De resultaten hiervan zijn in 2027 bekend. Met deze normeringssystematiek wordt inzichtelijk gemaakt wat het meerjarenspectief is voor de ontwikkeling van het Gemeente- en Provinciefonds.

Bij de invoering van deze BBP-systematiek zijn volgens de koepels belangrijke financieel-inhoudelijke invoeringsfouten gemaakt. We noemen hier de twee belangrijkste, in de hoop dat u deze op korte termijn kunt herstellen.

Te lage inflatiecorrectie

Het Gemeente- en Provinciefonds is de belangrijkste inkomstenbron van respectievelijk gemeenten en provincies. De fondsen ontwikkelen zich sinds 2024 op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product. Deze ontwikkeling ('accres') bestaat uit twee delen. Voor het volumedeel (inwoners, economie) gaat dat op basis van het gemiddelde van het werkelijk gerealiseerde volume bbp van de afgelopen 8 jaar. Voor het prijsdeel (inflatie) wordt het prijsbbp gehanteerd op basis van het geraamde prijsbbp van het lopende jaar, zoals geraamd met het CEP (Centraal Economisch Plan) in het voorjaar. Het doel hiervan is dat het gemeente- en provinciefonds "reëel op niveau blijft" ([zie ook toelichting in Miljoenennota](#)). Dit betekent dat er correcties zijn voor het effect van inflatie.

Het accres volgt echter in werkelijkheid niet 'de economie' zoals beoogd en afgesproken. Dat komt door afwijkingen tussen de raming en het definitieve percentage van het prijsbbp. Dit is gemiddeld 1% per jaar in het nadeel van gemeenten en provincies. Het CPB heeft de afgelopen acht jaar de ontwikkeling van het prijsbbp jaarlijks onderschat, tot in 2024. Voor 2025 geldt dat de inflatie juist minder hard opliep dan in het voorjaar werd gedacht. Eén procent verschil betekent voor gemeenten structureel € 400 miljoen en voor provincies structureel € 40 miljoen te weinig. Daarom verzoeken wij over te gaan tot bepaling van het prijsbbp op basis van nacalculatie (conform motie [Van der Goot](#)).

Accressen bij taakmutaties consistent toepassen

Naast het prijsaccres en het volumeaccres beïnvloeden kortingen en stortingen de autonome groei van het gemeente- en provinciefonds. Sinds 2024 is er een nieuwe wijze van indexeren van toekomstige mutaties in het fonds van kracht. Deze mutaties maken ook deel uit van het totale accres waarmee het fonds in een jaar groeit of krimpt. De afgelopen jaren hebben er veel mutaties in het gemeentefonds plaatsgevonden waarbij de nieuwe wijze van indexeren is toegepast.

Bij vier taakmutaties is vanaf 2024 de afgesproken systematiek niet juist toegepast, in het nadeel van gemeenten en provincies. Bij het schrappen van de oploop van de Opschalingskorting (gemeenten € 675 miljoen, provincies: € 40 miljoen) en de extra korting op Jeugd (€ 511 miljoen) is het misgelopen accres niet volledig vergoed. Bij het extra geld naar aanleiding van de commissie Van Ark vanaf 2024 en het opschuiven van de eigen bijdragen Wmo is niet het juiste prijspeil gehanteerd. Dit misgelopen accres telt op tot $98 + 102 + 25 + 33 = € 258$ miljoen structureel nadeel voor gemeenten. Dit is nog niet hersteld. Wij gaan ervan uit dat het Rijk de afgesproken geldende systematiek alsnog met terugwerkende kracht toepast.

5. Kom tot een uitlegbaar verdeelmodel voor het Gemeentefonds

Tot slot wacht een belangrijk ander dossier: de verdeling van de middelen in het gemeentefonds. Op 1 april sprak de ROB zich via een [advies](#) uit over de mogelijke aanpassing van het verdeelmodel. De VNG heeft ook gereageerd op de voorstellen tot aanpassing. Het doel van het verdeelmodel moet zijn om tot een rechtvaardige verdeling te komen. De stappen tot nu toe hebben hier nog niet toe geleid en dit heeft tot grote onzekerheid bij gemeenten geleid. Uitlegbaarheid voor alle gemeenten is voor ons het sleutelwoord bij een verdeling. De VNG heeft daarom met tevredenheid kennisgenomen van het besluit van de minister van BZK om de invoering van het model met twee jaar uit te stellen.